

RAPPORT
Archeologisch bureauonderzoek
Abcovenseweg 23 te Goirle,
Gemeente Goirle

Opdrachtgever

BRO
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel

ISSN 2214-5656

Projectnummer

Aeres Milieu projectnummer AM18404

Status rapport

Definitief V3.0

Autorisatie

Opsteller rapport:

Drs. D. Hagens

paraaf datum

4 februari 2019

Redactie:

Drs. M.A.K. Vroomans.

paraaf datum

4 februari 2019

Vrijgave:

Drs. M.A.K. Vroomans

paraaf datum

4 februari 2019

Contactgegevens

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
1. INLEIDING	6
2. WERKWIJZE	9
3. BUREAUONDERZOEK	10
3.1 Landschappelijke situatie – geomorfologie.....	10
3.2 Landschappelijke situatie – bodem.....	11
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht.....	11
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden.....	12
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal.....	13
4. VERWACHTINGSMODEL	16
5. AANBEVELINGEN	18
LITERATUURLIJST	19

Bijlagen:

1	Topografische overzichtskaart
2	Overzicht Archis
3	Overzicht geomorfologische kaart
4	Overzicht bodemkaart
5	Overzicht AHN

SAMENVATTING

In november 2018 is door Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Abcovenseweg 23 te Goirle. Dit bureauonderzoek heeft geresulteerd in een gespecificeerd verwachtingsmodel voor deze locatie.

Op basis van de gegevens op de geomorfologische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland ligt het plangebied waarschijnlijk binnen een glooiing van beekdalzijde richting het beekdal van de Oude Leij. Direct ten noorden van het plangebied ligt een golvende dekzandvlakte en een hooggelegen dekzandrug. Met name de gradiëntzones, overgangszones van hoge zandgronden naar watervoorzieningen zijn aantrekkelijk voor jagers-verzamelaars. Het beekdal van de beek de Oude Leij ligt binnen 100 meter ten opzichte van het plangebied. Om die reden zal het plangebied een aantrekkelijke bewoningslocatie zijn geweest. Er zijn in de omgeving geen vondsten bekend van vuurstenen artefacten. Om die reden geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Eventueel aanwezige resten uit deze perioden worden onder het plaggendek verwacht of in de oorspronkelijke bodem en kunnen bestaan uit tijdelijke kampementen, haardkuilen, vuurstenen artefacten of gebruiksvoorwerpen.

De ligging van het plangebied op de overgang van de hoge zandgronden naar het lager gelegen beekdal van de Oude Leij zal ook in latere prehistorische tijden een gunstige locatie voor bewoning zijn geweest, al zal men vooral de voorkeur hebben gegeven aan de centrale delen van de hoge zandgronden. In de omgeving zijn enige vondsten bekend. Het gaat daarbij om begravingsresten (urnen) uit de vroege ijzertijd en nederzittingsresten uit de vroege middeleeuwen alsook enkele losse vondsten uit het neolithicum – bronstijd en ook uit de Romeinse tijd. Deze vindplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal op de hoge (dek)zandgronden ten noordwesten en noorden van het plangebied. Daarom geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzittings- en begravingsresten uit zowel de periode neolithicum tot en met de ijzertijd en voor nederzittingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten uit deze perioden worden onder het plaggendek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen/ vaatwerk.

Het plangebied ligt aan de Abcovenseweg, de verbindingsweg tussen de laatmiddeleeuwse bewoningskernen van Goirle en het buurtschap Abcoven. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat aan deze weg en in de directe omgeving sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw meerdere bebouwing aanwezig is. Het plangebied is in agrarisch gebruik en raakt bebouwd in de laat 19^e eeuw. Het is mogelijk dat in de periode vóór circa 1800 bebouwing kan zijn geweest binnen het plangebied. Om die reden geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzittingsresten uit de periode vanaf de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Archeologische resten kunnen worden verwacht vanaf het maaiveld. Ter plaatse van het te realiseren kantoor in het noordwestelijke deel van het plangebied en ook ter plaatse van bodemingrepen in het zuidelijke deel van het plangebied kunnen mogelijk aanwezige archeologische resten worden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden.

Derhalve wordt een vervolgonderzoek nodig geacht. Geadviseerd wordt om voor het plangebied een verkennend booronderzoek te laten uitvoeren. Middels dit booronderzoek kan de intactheid van de bodem in kaart worden gebracht en nagegaan worden of mogelijk archeologische resten aanwezig kunnen zijn.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen versterking van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn.

Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de monumentenwet van 1988¹, artikel 53, verplicht dat deze resten bij het Rijk (in de praktijk de RCE) worden gemeld of zoals gangbaarder is bij de gemeente Goirle conform Artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en Artikel 5.11 (Waarneming) van de Erfgoedwet 2016.

Onderhavig rapport is beoordeeld door de gemeente Goirle. Er zal een selectiebesluit worden genomen als de inspraakprocedure wordt gestart.

De bodemverstoring is momenteel nog niet bekend. Mogelijk zal sprake zijn van planophoging ter plaatse van de nieuwbouw.

Ter bescherming van de eventuele aanwezige archeologische waarden wordt de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie' opgenomen in het bestemmingsplan.

¹ Per juli 2016 overgegaan in de Erfgoedwet. Gedeeltes uit de Monumentenwet 1988 kunnen zijn opgenomen in de nieuwe Omgevingswet (2019 van kracht).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM18404
OM-nummer	: 4646528100
Soort onderzoek	: Bureauonderzoek
Adres onderzoekslocatie	: Abcovenseweg 23 en 23a te Goirle
Toponiem	: Abcovenseweg
Gemeente	: Goirle
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Goirle, sectie B, nummers 5884, 6010, 6012, 6242 en 6600
Coördinaten	: centrum 133.500; 392.599 NW: 133.450; 392.601 NO: 133.504; 392.638 ZW: 133.522; 392.546 ZO: 133.553; 392.586
Oppervlakte	: circa 5.453 m ²
Huidig locatie gebruik	: Bebouwd (woonhuis met schuren en kassen)
Aanleiding onderzoek	: Nieuwbouw kantoor
Opdrachtgever	: BRO
Bevoegde overheid	: Gemeente Goirle
Opslag documentatie en materiaal	: Noordhoven 4 te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's-Hertogenbosch
Plan van Aanpak	: 31 oktober 2018
Datum uitvoering	: November 2018

1. INLEIDING

In opdracht van BRO heeft Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Abcovenseweg 23 en 23a te Goirle
Gemeente	: Goirle
Oppervlakte	: Circa 5.453 m ²
Huidig perceelgebruik	: Bebouwd (woonhuis met schuren en kassen)
Toekomstig perceelgebruik	: Woonhuis met kantoor en bijgebouwen

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000, KNA 4.0. Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie.

Aanleiding

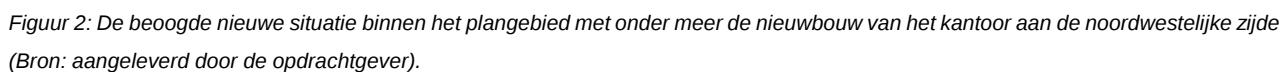
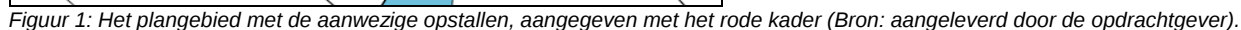
De aanleiding voor het uitvoeren van dit bodemonderzoek betreft de voorgenomen nieuwbouw van een kantoor ten westen van het pand Abcovenseweg 23 (figuur 1 en 2). De panden Abcovenseweg 23 en 23a zijn met elkaar verbonden door een tussenliggend pand wat in de bestaande situatie bestemd is voor detailhandel. Deze detailhandelsbestemming wordt mogelijk gewijzigd in wonen.

De gronden van de voormalige kwekerij worden landschappelijk ingericht en de voormalige agrarische bebouwing wordt gesaneerd. Hierdoor wordt een voormalige agrarische bedrijfslocatie (VAB) gesaneerd. In het landschappelijk inrichtingsplan is dit deel van het plangebied ingedeeld in verschillende zones met ieder een andere invulling: entree met terras, showtuin, private tuin, achtertuin – speelweide en weiland. Hierbinnen zijn drie bijgebouwen toegestaan van maximaal 50 m² per bijgebouw.

Op het perceel worden parkeerplaatsen gerealiseerd, direct ten oosten van het kantoorgebouw en aan de overzijde van de Nieuwe Leij, te bereiken via een bruggetje.

Het is niet bekend wat de diepte van de toekomstige verstoring zal zijn. Uitgaande van een standaard funderingsdiepte zal de bodemverstoring tot tenminste 0,8 meter -mv reiken.

De gemeente Goirle heeft nog geen eigen archeologische beleidskaart of erfgoednota. Verwezen wordt naar de Cultuurhistorische Waardenkaart. Hierop staat aangegeven dat het plangebied deel uitmaakt van de Dekzandrug Tilburg-Den Bosch dat staat aangemerkt als van Provinciaal cultuurhistorisch belang. Mede gezien de ligging binnen deze geomorfologische eenheid en de ligging binnen Archis3 direct nabij een archeologisch monument, zijnde de historische dorpskern van Goirle (AMK terrein 16.851), wordt in eerste instantie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het vervaardigen van een gespecificeerd verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek.

Plangebied

Het plangebied ligt aan de Abcovenseweg aan de zuidoostelijke rand van de bebouwde kom van Goirle. Het plangebied is momenteel bebouwd (huidige woonhuis Abcovenseweg 23 en 23a). Deze wordt van elkaar gescheiden door de beek de Nieuwe Leij. In het westen wordt het plangebied begrensd door de genoemde beek, in het noorden door de Abcovenseweg, in het oosten door een erf en in het zuiden door weiland.

2. WERKWIJZE

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (Archis3)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) provincie Noord-Brabant
- Specifieke lokale informatie (heemkundekringen, amateurarcheologen)

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis3)
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN2)

Historische kaarten

- Historisch minuutplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 2007)
- Moderne topografische kaart (tot 2017)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Goirle ligt in het zuidelijk zandgebied. De ondergrond van het dorp wordt doorsneden door meerdere breuken die zuidoost-noordwest georiënteerd zijn en de Centrale Slenk en de Peelhorst begrenzen. Het plangebied ligt binnen het westelijke deel van de dalingszone van de Centrale Slenk ofwel Roerdalslenk. Ten westen van Goirle loopt de Feldbissbreuk die de begrenzing vormt van het dalingsgebied de Centrale Slenk. De Centrale Slenk is opgevuld met een zandpakket van meer dan 15 meter dik.²

Het huidige landschap is grotendeels tijdens het Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden) gevormd, toen de laatste ijstijd plaatsvond. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.³ In deze periode breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien (Pleniglaciaal, circa 75.000 – 15.700 jaar geleden) was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwsmelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers en bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Bortel gerekend.⁴

Later zijn de fluvioperiglaciale afzettingen bedekt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 15.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 15.700 – 11.755 jaar geleden), is de vegetatie voor een groot deel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiwing optrad. Hierbij werd dekzand afgezet.⁵ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond en gesorteerd en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen.

In het Holoceen (vanaf circa 11.755 jaar geleden) werd het klimaat warmer en vochtiger. Het landschap is door geologische processen weinig meer veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in, waarbij ze de natuurlijke laagten volgden, zoals de eerder gevormde dalen die in het Pleniglaciaal werden gevormd. Een dergelijk dal ligt direct ten zuiden van het plangebied. Hier stroomt de beek de Oude Leij (bijlage 3, 2R4). Door het plangebied loopt de beek de Nieuwe Leij. Het betreft een verlegde waterloop. Mogelijk is deze verlegd ter verbetering van de ontwatering van het beekdal en heeft deze in de loop van de tijd een meanderend verloop gekregen.

Systematische ontbossingen vanaf de (late) middeleeuwen hebben grootschalige verstuiwingen veroorzaakt. Hierdoor ontstonden landduinen. Deze stuifzanden worden tot het Laagpakket van Kootwijk van de Formatie van Bortel gerekend en worden gekenmerkt als reliëfrijke zones in het landschap. Ten zuidoosten van Goirle, op een afstand van circa 1 km ten opzichte van het plangebied, zijn lage landduinen te zien (bijlage 5, code 3L8).

Op de geomorfologische kaart (bijlage 3) is het grootste deel van het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in bebouwd gebied. Alleen het zuidwestelijke puntje van het plangebied is gekarteerd en staat aangegeven als een glooiing van beekdalzijde (code 3H11). Deze sluit dan ook aan op het zuidelijker gelegen beekdal van de Oude Leij (code 2R4). Ten noorden van de glooiing van beekdalzijde ligt een zone van dekzandwelvingen (code 3L5) die verder noordelijk aansluit op een dekzandrug (code 3K14). Het plangebied ligt waarschijnlijk binnen een glooiing van beekdalzijde.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, bijlage 5)⁶ is weinig reliëfverschil te zien tussen de golvende dekzandvlakte en de glooiing van beekdalzijde. De noordelijker gelegen zandrug is wel als verhoging te herkennen. Het beekdal van de Oude Leij ligt als een laaggelegen zone in het landschap.

² Berendsen 1997 (herdruk 2008), 28-29.

³ Berendsen 1996 (herdruk 2008), 183.

⁴ Berendsen 1997 (herdruk 2008), 189.

⁵ Berendsen 1996 (herdruk 2008), 190.

⁶ Actueel Hoogtebestand (AHN) geraadpleegd via www.arcgis.com.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de bodemkaart (bijlage 4) is alleen het noordelijke deel van het plangebied niet gekarteerd. Het grootste deel ligt binnen een zone waar hoge zwarte enkeerdgronden in lemig fijn zand worden verwacht (bijlage 6, code zEZ23).⁷

Enkeerdgronden hebben een plaggendek of esdek dat is ontstaan doordat mogelijk al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast. Plaggen werden met mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid om de bodem vruchtbaarder te maken. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan.⁸

Dergelijke cultuurdekken hebben vaak een beschermende werking en dienen als een buffer die de potentiële archeologische lagen beschermd tegen verstoringen. De totale dikte van het plaggendek is bij de hoge enkeerdgronden meer dan 50 cm.⁹ De bouwvoor (Aap-horizont) is grijsbruin tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn.

Onder het plaggendek ligt de oorspronkelijke bodem, mogelijk een podzolgrond. De podzolgrond bestaat uit een A-horizont, waaronder vaak een E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig is. Hieronder ligt de B-horizont (inspoelingshorizont), die geleidelijk overgaat in de C-horizont.¹⁰ Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont al dan niet intact. Vaak zijn deze door verploeging met de onderste helft van het plaggendek vermengd geraakt.

Op de bodemkaart staan de gemiddelde grondwaterstanden aangegeven met grondwatertrappen. De hoge, zwarte enkeerdgronden worden gekenmerkt door een variabele grondwaterstand (grondwatertrap Vb). De gemiddeld hoogste grondwaterstand ligt ter plaatse tussen de 25 en 40 cm beneden maaiveld. De gemiddeld laagste grondwaterstand ligt dieper dan 120 cm beneden maaiveld.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Goirle.

De nederzetting Goirle is ontstaan op een hooggelegen (dek)zandrug langs de beek de Oude Leij. De eerste schriftelijke vermelding van de plaats stamt uit 1215 als sprake is van *Gorle*. Later benamingen zijn *Ghoerle* (1350) en *Goerle* (begin 15^e eeuw). De naam is waarschijnlijk een samenstelling van de woorden *goer* of *goor* 'moerassig land' en het achtervoegsel *lo* dat verwijst naar een 'bos'.¹¹

Goirle is dan ook in het westen, zuiden en oosten omgeven door heidegebieden die pas in de loop van de 20^e eeuw in ontginning werden gebracht.

Ter plaatse van de Grote Akkers, direct noordelijk van de Rillaerse Baan, zijn bewoningssporen gevonden die teruggaan tot de vroege en hoge middeleeuwen (6^e tot de 13^e eeuw). Deze locatie, hooggelegen op een dekzandrug (essencomplex), werd in de loop van de middeleeuwen verlaten. Dit essencomplex ligt op 900 meter ten noorden van het plangebied en staat in Archis3 aangegeven als een monument van hoge archeologische waarde (AMK terrein 2108). De huidige kern situeerde zich meer in zuidelijke richting, nabij de Oude Leij.

Goirle maakte in de middeleeuwen deel uit van de heerlijkheid Groot-Tilburg dat omstreeks 1200 in het bezit kwam van de Hertog van Brabant. Tot 1387 was Tilburg in handen van de hertogen van Brabant.

7 Alterra 2009, kaartblad 50 Oost.

8 Hiddink en Renes 2007.

9 De Bakker en Schelling 1989, 141.

10 De Bakker en Schelling 1989, 127.

11 Van Berkel en Samplonius 2006, 153.

Vanaf dat jaar ontstond de heerlijkheid Tilburg en Goirle. Pauwels I van Haastrecht was de eerste heer van Tilburg. Dit geslacht bezat al een kasteel in het naburige Loon op Zand,¹²

De omgeving van Goirle bestond uit uitgestrekte heidegebieden. De boeren maakten gebruik van de gemene gronden om het vee te weiden. Hier kwam de schapenteelt tot ontwikkeling. De beemden van de beekdalen werden gebruikt als hooiland.

Het plangebied ligt aan de Abcovenseweg, de verbindingsweg tussen de dorpskern van Goirle en het verder noordoostelijk gelegen buurtschap Abcoven. De eerste vermelding van Abcoven stamt uit 1418-1460 als *Abbichoven* en *Abbekoven*. De naam verwijst waarschijnlijk naar de persoonsnaam Abbe en hoven, dat verwijst naar een hof, boerderij of woonlocatie.¹³ Het buurtschap maakt thans deel uit van de bebouwde kom van Goirle.

3.4 *Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden*

De gemeente Goirle heeft vooralsnog geen eigen archeologische beleidskaart. Door de gemeente wordt daarom verwezen naar de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant. Op deze kaart staat aangegeven dat het plangebied deel uitmaakt van de Dekzandrug Tilburg-Den Bosch dat staat aangemerkt als van Provinciaal cultuurhistorisch belang.

In de omgeving van het plangebied zijn twee monumenten, meerdere archeologische onderzoeksmeldingen en enkele waarnemingen bekend (bijlage 2)

Monumentnummer 16.851

Op 50 meter ten westen van het plangebied ligt de oude dorpskern van Goirle, aangegeven als een monument van hoge archeologische waarde. De begrenzingen zijn gebaseerd op 19^e eeuws en vroeg 20^e eeuws kaartmateriaal. Binnen de begrenzingen kunnen resten worden verwacht die samenhangen met de nederzettingsgeschiedenis van Goirle.

Monumentnummer 2108

Op 900 meter ten noorden van het plangebied, ter plaatse van de Grote Akkers, zijn bewoningssporen gevonden die teruggaan tot de 6^e tot de 13^e eeuw (zie ook paragraaf 3.3). Het betreft een essencomplex. In de late middeleeuwen werd het gebied door de bewoners verlaten.

Zaakidentificatie 2048630100

Door Bilan werd in 2004 een booronderzoek uitgevoerd op 70 meter ten zuidwesten van het plangebied. Er werden 16 inventariserende boringen gezet. Het plangebied bleek volledig verstoord tot in de C-horizont. Om die reden werd er geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Zaakidentificatie 2135219100, 2450617100, 4012507100 en 4645207100

Voor een terrein op een afstand van 190 meter ten zuidwesten van het plangebied werden meerdere onderzoeken uitgevoerd. Door Sagro werd in 2005 een bureauonderzoek uitgevoerd. In 2014 werd door BAAC voor een groter terrein eveneens een bureauonderzoek uitgevoerd. In 2016 voerde Antea Group een bureauonderzoek voor een grootschalig gebied dat deels overlapt met bovenstaande onderzoeken. Geadviseerd werd om een archeologisch verkennend booronderzoek uit te voeren. Voor een kleiner oostelijk gelegen deel (op 190 meter ten opzichte van het plangebied) werd in 2018 door Vestigia een booronderzoek uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek staan (nog) niet in Archis3 vermeld.

Zaakidentificatie 3131576100 en 3131616100

Ten zuiden van bovengenoemde onderzoeksterreinen, op 750 meter ten zuidwesten van het plangebied, werden in 1937 bij zandafgravingen in het beekdal van de Oude Leij drie urnen gevonden uit de vroege ijzertijd. Een van deze urnen zat vast ingesloten in de derde urn. Ter plaatse zou sprake zijn van een urnenveld met "Germaanse urnen".

¹² Toorians 2001, 61-62.

¹³ Van Berkel en Samplonius 2006, 18.

Zaakidentificatie 3131543100

Op 620 meter ten noordwesten van het plangebied werden in 1907 resten gevonden van urnen te dateren in de vroege ijzertijd. Het volgende werd vermeld: *‘Te Goirle werden in 1907 verschillende urnen gevonden. In een pot waren 4 schotels geplaatst, in een andere 5 potten. In 3 anderen zat niets dan asch. De potten waren geplaatst met den bodem omhoog en stonden op een laagje leem. Elke pot had 2 ooren.’*

Zaakidentificatie 2957970100

Twee gouden munten uit de Romeinse periode werden in 1943 gevonden op een afstand van 600 meter ten noordwesten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2769759100

Handgevormd aardewerk uit de ijzertijd werd aangetroffen op 800 meter ten noordwesten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2900807100

In het verleden werd op 730 meter ten noordwesten van het plangebied een stenen bijl aangetroffen uit de periode vroeg-neolithicum - bronstijd.

Zaakidentificatie 2900807100

In 1998 werd tijdens een opgraving op een terrein van een voormalige basisschool aardewerk aangetroffen uit de vroege middeleeuwen. Het aardewerk is niet nader gedetermineerd. Het terrein ligt op 430 meter ten noorden van het plangebied op een dekzandrug.

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch materiaal

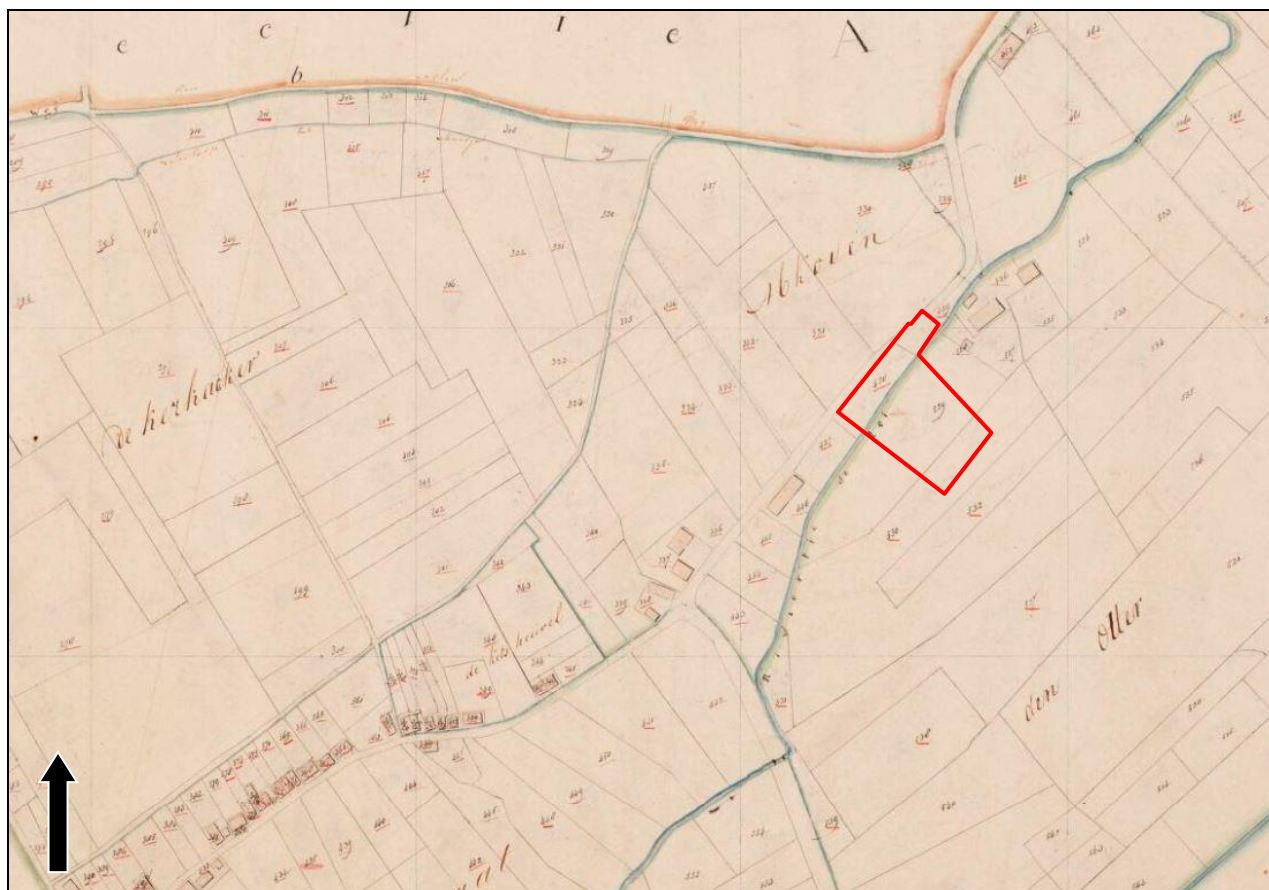
In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Het plangebied ligt aan de Abcovenseweg, de verbindingsweg tussen Goirle en het noordoostelijk gelegen buurtschap Abcoven.

Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (figuur 3)¹⁴ is te zien dat de Abcovenseweg al een bestaande weg is. Aan het westelijke deel van deze weg is meerdere bebouwing aanwezig dat deel uitmaakt van de historische dorpskern van Goirle. Ter hoogte van het plangebied is ook enige bebouwing te zien, zoals ook ten westen en direct ten oosten van het plangebied. Het plangebied zelf is onbebouwd. De Nieuwe Leij die door het plangebied loopt, heeft hier een strak verloop. Volgens de gegevens uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)¹⁵ is het noordelijke deel (boven de Nieuwe Leij) van het plangebied als weiland in gebruik en het zuidelijke deel als bouwland.

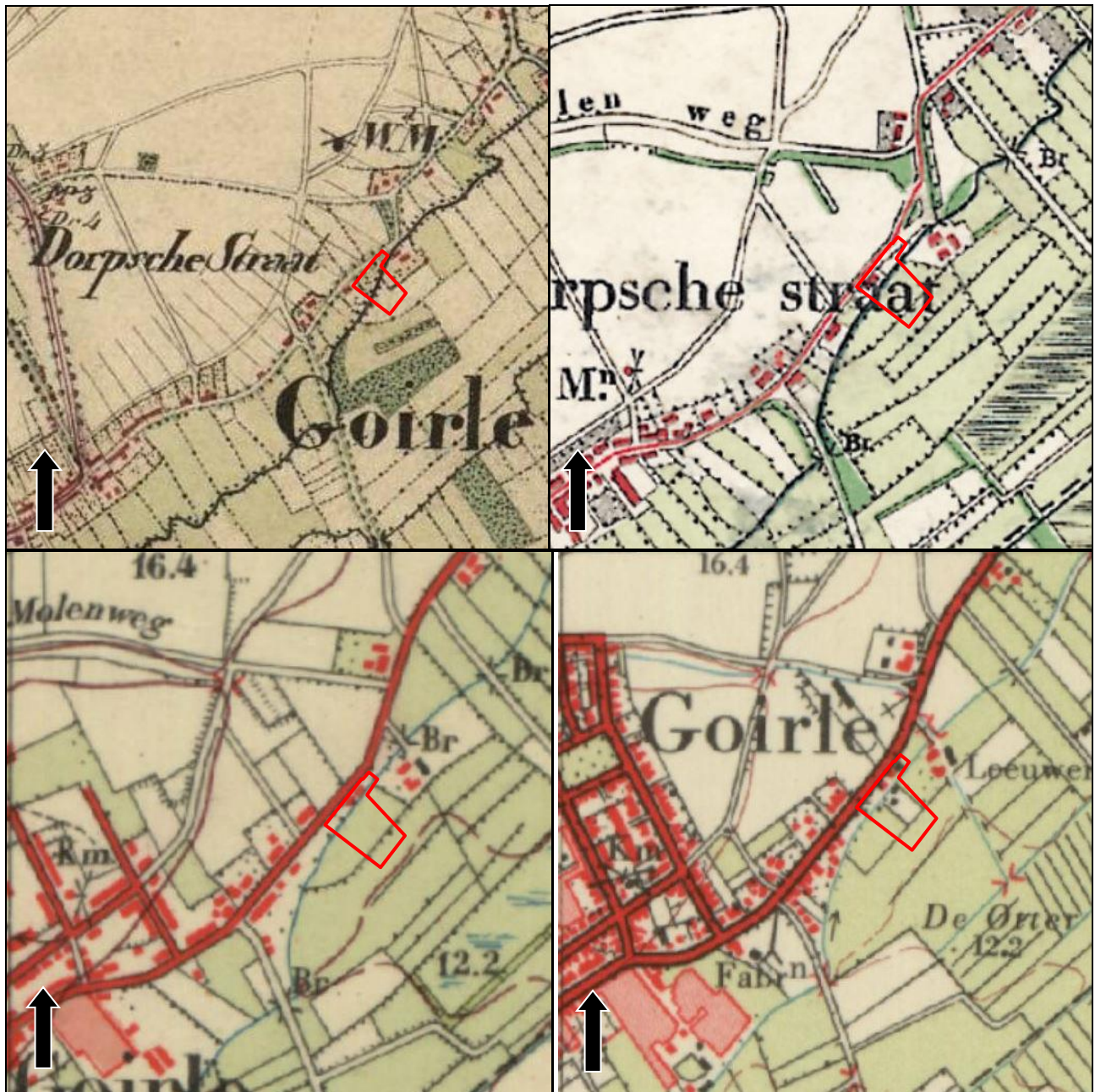
Ook op de kaart uit 1834-1845 (figuur 4) is het plangebied nog onbebouwd en in agrarisch gebruik. De kaart uit 1900 laat een andere situatie zien. Hierop is het in 1884 gebouwde pand Abcovenseweg 23 aanwezig. Het noordelijke deel is verder als bouwland in gebruik. Het deel ten zuiden van de Nieuwe Leij is als weiland in gebruik. Op de kaart uit 1938 is ook het pand Abcovenseweg 23a te zien (gebouwd in 1925). In 1966 is ook al enige achterbouw aanwezig in het zuidelijke deel van het plangebied. De Nieuwe Leij is recentelijk opnieuw aangelegd met een “meer natuurlijk”, meanderend verloop.

14 www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Goirle, sectie B, blad 2. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

15 OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Figuur 3: Historisch minuutplan uit circa 1811-1832, met in het rood het plangebied aangegeven (Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 4: Historisch kaartmateriaal uit respectievelijk 1834-1845, 1900, 1938 en 1966, met in het rood het plangebied aangegeven (Bron: www.topotijdreis.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

De jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen, bij voorkeur in de buurt van (open) water. Bij watervoorzieningen heerst een grotere biodiversiteit en was daardoor belangrijk.

Op basis van de gegevens op de geomorfologische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland ligt het plangebied waarschijnlijk binnen een glooiing van beekdalzijde richting het beekdal van de Oude Leij. Direct ten noorden van het plangebied ligt een golvende dekzandvlakte en een hooggelegen dekzandrug. Met name de gradiëntzones, overgangszones van hoge zandgronden naar watervoorzieningen zijn aantrekkelijk voor jagers-verzamelaars. Het beekdal van de beek de Oude Leij ligt binnen 100 meter ten opzichte van het plangebied. Om die reden zal het plangebied een aantrekkelijke bewoningslocatie zijn geweest. Er zijn in de omgeving geen vondsten bekend van vuurstenen artefacten. Om die reden geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor de periode laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Eventueel aanwezige resten uit deze perioden worden onder het plaggendek verwacht of in de oorspronkelijke bodem en kunnen bestaan uit tijdelijke kampementen, haardkuilen, vuurstenen artefacten of gebruiksvoorwerpen.

Vanaf het neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode stapt men geleidelijk over naar landbouw en veeteelt. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf het neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

De ligging van het plangebied op de overgang van de hoge zandgronden naar het lager gelegen beekdal van de Oude Leij zal ook in latere prehistorische tijden een gunstige locatie voor bewoning zijn geweest, al zal men vooral de voorkeur hebben gegeven aan de centrale delen van de hoge zandgronden. In de omgeving zijn enige vondsten bekend. Het gaat daarbij om begravingsresten (urnen) uit de vroege ijzertijd en nederzettingen uit de vroege middeleeuwen alsook enkele losse vondsten uit het neolithicum – bronstijd en ook uit de Romeinse tijd. Deze vindplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal op de hoge (dek)zandgronden ten noordwesten en noorden van het plangebied. Daarom geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzettingen- en begravingsresten uit zowel de periode neolithicum tot en met de ijzertijd en voor nederzettingen uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten uit deze perioden worden onder het plaggendek of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit een cultuurlaag, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen/ vaatwerk.

Het plangebied ligt aan de Abcovenseweg, de verbindingsweg tussen de laatmiddeleeuwse bewoningskernen van Goirle en het buurtschap Abcoven. Uit bestudering van historische kaarten blijkt dat aan deze weg en in de directe omgeving sinds tenminste het begin van de 19^e eeuw meerdere bebouwing aanwezig is. Het plangebied is in agrarisch gebruik en raakt bebouwd in de laat 19^e eeuw. Het is mogelijk dat in de periode vóór circa 1800 bebouwing kan zijn geweest binnen het plangebied. Om die reden geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting voor nederzettingen uit de periode vanaf de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Resten worden verwacht vanaf het maaiveld.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum – mesolithicum	Middelhoog	Bewoningssporen, kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder het plaggendek in de oorspronkelijke bodem
Neolithicum – ijzertijd	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen, begravingsresten	Onder het plaggendek in de oorspronkelijke bodem
Romeinse tijd, vroege middeleeuwen	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen,	Onder het plaggendek in de oorspronkelijke bodem
Middeleeuwen – nieuwe tijd	Middelhoog	Cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen, Sporen van agrarische activiteiten, losse vondsten, ploegsporen, perceelsgrenzen/greppels	Vanaf het maaiveld

Tabel 1: Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

Ter plaatse van de huidige bebouwing, de panden Abcovenseweg 23 en 23a en de bijgebouwen (schuren en kassen) zal de bodem tot zekere diepte zijn verstoord. Het nieuwe kantoor zal worden gerealiseerd op de locatie van de huidige kas/schuur in het noordwestelijke deel van het plangebied (zie figuur 1, 2 en 5). Het is niet waarschijnlijk dat ter plaatse sprake is van een diepe fundering.

Figuur 5: De huidige kas in het westelijke deel van het plangebied, kijkende in de richting van de Abcovenseweg (Bron: aangeleverd door de opdrachtgever).

5. AANBEVELINGEN

Uit het gespecificeerde archeologische verwachtingsmodel blijkt dat voor het plangebied een middelhoge verwachting geldt voor vuursteenvindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum, nederzittings- en begravingsresten uit het neolithicum tot en met de ijzertijd en voor nederzittingsresten voor de Romeinse tijd tot en met de nieuwe tijd.

Archeologische resten kunnen worden verwacht vanaf het maaiveld. Ter plaatse van het te realiseren kantoor in het noordwestelijke deel van het plangebied en ook ter plaatse van bodemingrepen in het zuidelijke deel van het plangebied kunnen mogelijk aanwezige archeologische resten worden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden.

Derhalve wordt een vervolgonderzoek nodig geacht. Geadviseerd wordt om voor het plangebied een verkennend booronderzoek te laten uitvoeren. Middels dit booronderzoek kan de intactheid van de bodem in kaart worden gebracht en nagegaan worden of mogelijk archeologische resten aanwezig kunnen zijn.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoren van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de monumentenwet van 1988¹⁶, artikel 53, verplicht dat deze resten bij het Rijk (in de praktijk de RCE) worden gemeld of zoals gangbaarder is bij de gemeente Goirle conform Artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en Artikel 5.11 (Waarneming) van de Erfgoedwet 2016.

Onderhavig rapport is beoordeeld door de gemeente Goirle. Er zal een selectiebesluit worden genomen als de inspraakprocedure wordt gestart.

De bodemverstoren is momenteel nog niet bekend. Mogelijk zal sprake zijn van planophoging ter plaatse van de nieuwbouw.

Ter bescherming van de eventuele aanwezige archeologische waarden wordt de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie' opgenomen in het bestemmingsplan.

¹⁶ Per juli 2016 overgegaan in de Erfgoedwet. Gedeeltes uit de Monumentenwet 1988 kunnen zijn opgenomen in de nieuwe Omgevingswet (2019 van kracht).

LITERATUURLIJST

Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.

Bakker, de, H., 1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland, in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.

Bakker de, H en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 1997(herdruk 2008): *Landschappelijk Nederland. Fysische geografie van Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 1996 (herdruk 2008): *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berkel, G. van, en K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).

Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.

Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.

Hiddink, H. en H. Renes, 2007: 'De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg', in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).

Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.

Toorians, L., 2001: 'Landsheerlijk gezag en lokale autonomie tot 1473' in: Gorisse, C., N. Arts, M. de Bruijn, H. van Doremalen, A. van den Oord en L. Toorians, 2001 (herdruk 2002): *Tilburg, stad met een levend verleden. De geschiedenis van Tilburg vanaf de steentijd tot en met de twintigste eeuw*, Tilburg (Regionaal Historisch Centrum Tilburg), 61-82.

Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.arcgis.com
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.bodemloket.nl
www.dinoloket.nl
www.topotijdreis.nl

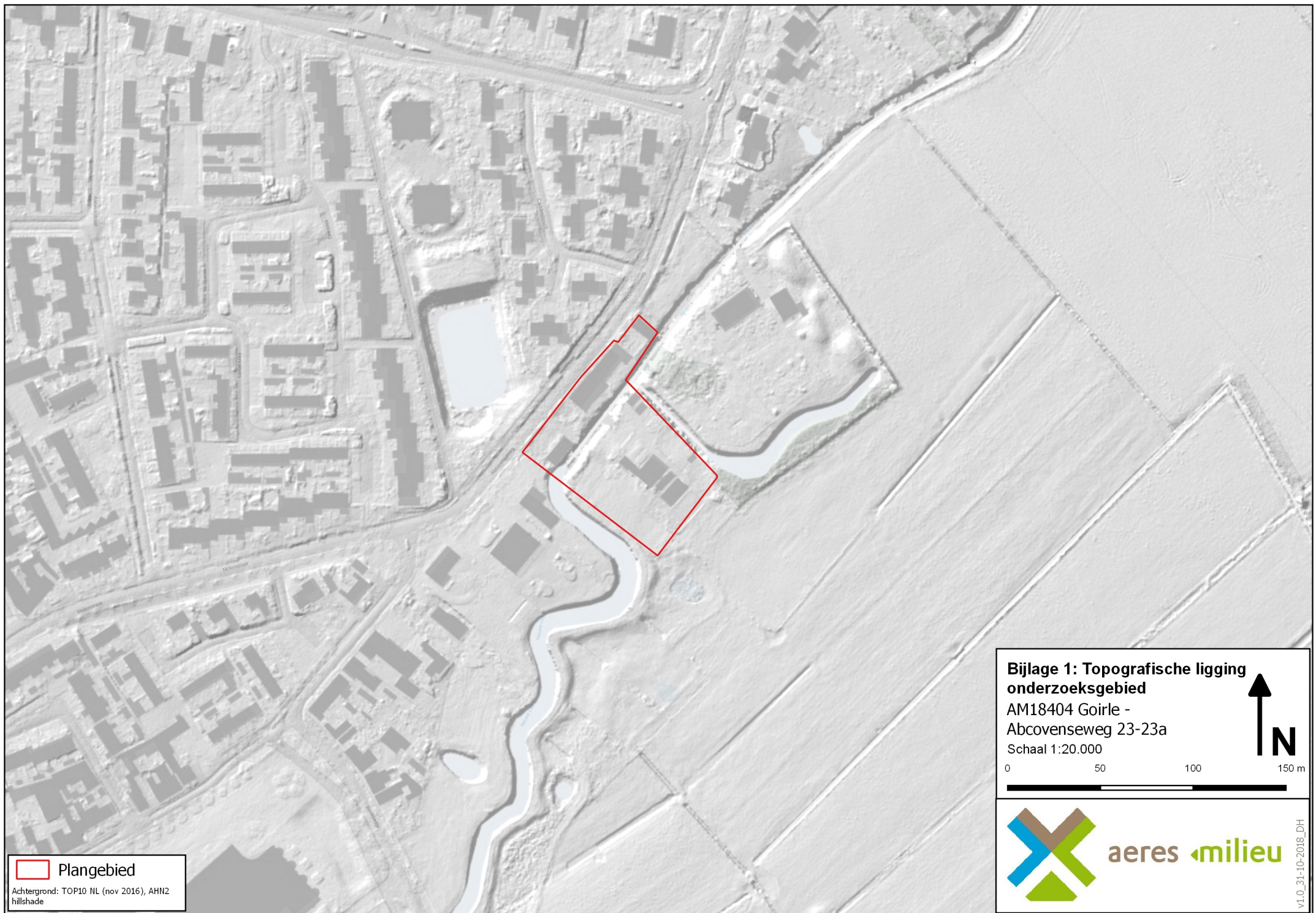
Archeologische kaarten en databestanden:

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 50 Oost*, Wageningen.

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.

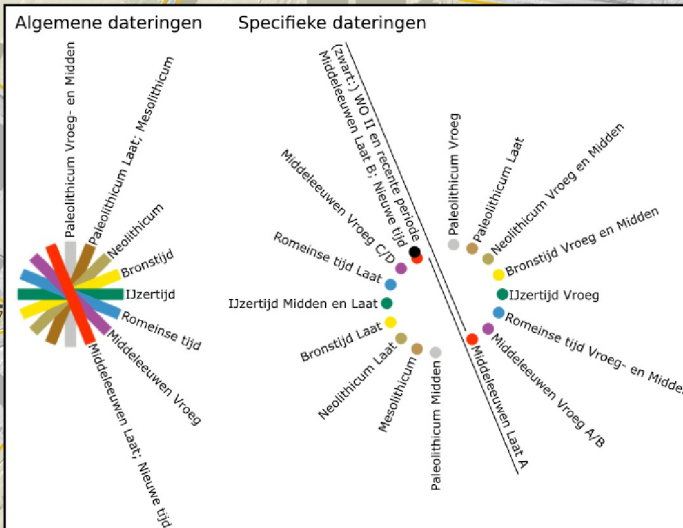
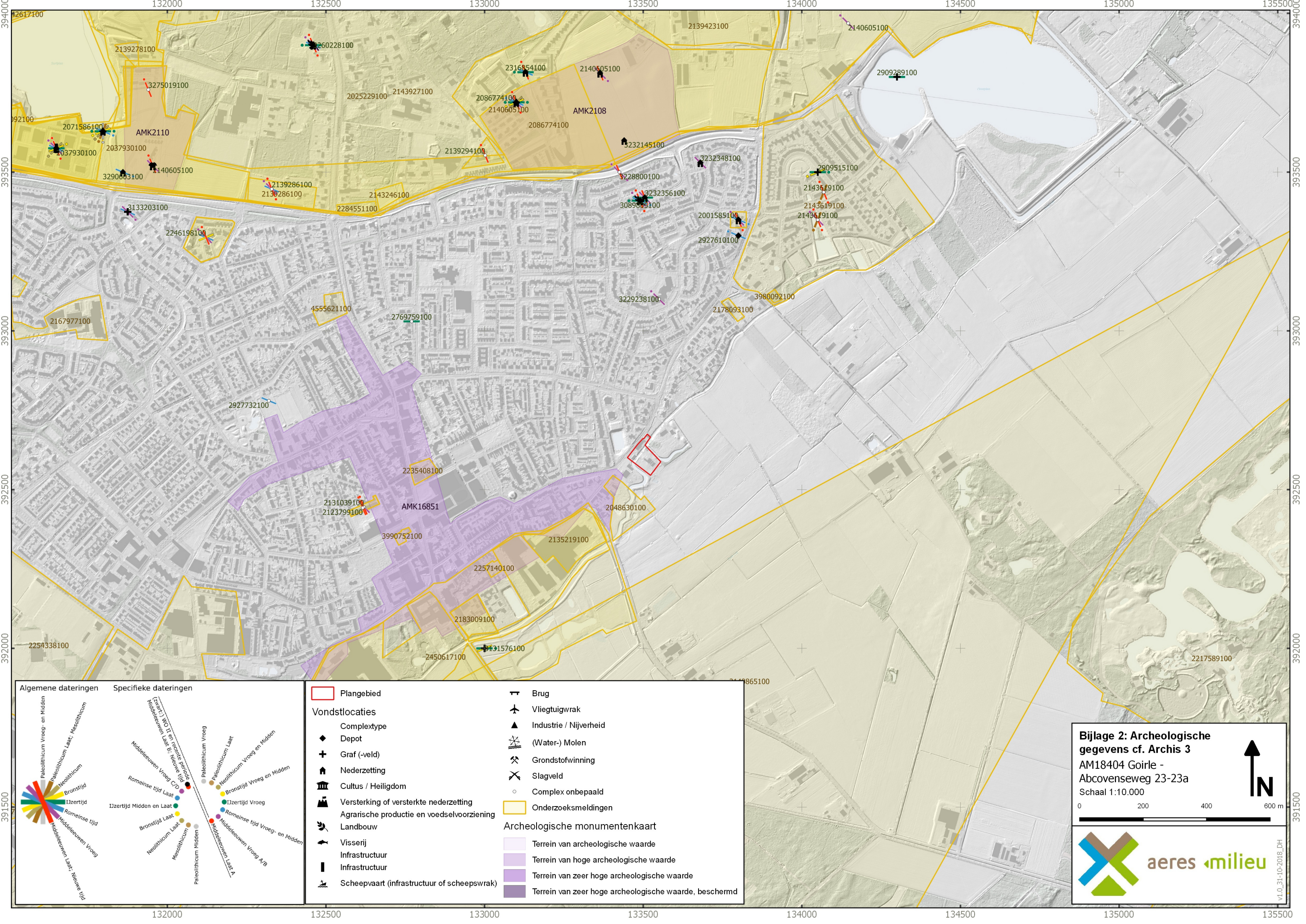
BIJLAGE 1

Topografische overzichtskaart

BIJLAGE 2

Overzicht Archis

- Vondstlocaties**
- ◆ Complextype
 - ◆ Depot
 - + Graf (-veld)
 - ⌂ Nederzetting
 - ⌂ Cultus / Heiligdom
 - ⌂ Versterking of versterkte nederzetting
 - ⌂ Agrarische productie en voedselvoorziening
 - ⌂ Landbouw
 - ⌂ Visserij
 - ⌂ Infrastructuur
 - ⌂ Infrastructuur
 - ⌂ Scheepvaart (infrastructuur of scheepswrak)
- Archeologische monumentenkaart**
- Terrein van archeologische waarde
 - Terrein van hoge archeologische waarde
 - Terrein van zeer hoge archeologische waarde
 - Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- Vondstlocaties (continued)**
- ⌂ Brug
 - ⌂ Vliegtuigwrak
 - ⌂ Industrie / Nijverheid
 - ⌂ (Water-) Molen
 - ⌂ Grondstofwinning
 - ⌂ Slagveld
 - Complex onbepaald
- Archeologische monumentenkaart (continued)**
- Onderzoeksmeldingen

Bijlage 2: Archeologische gegevens cf. Archis 3
AM18404 Goirle - Abcovenseweg 23-23a
Schaal 1:10.000

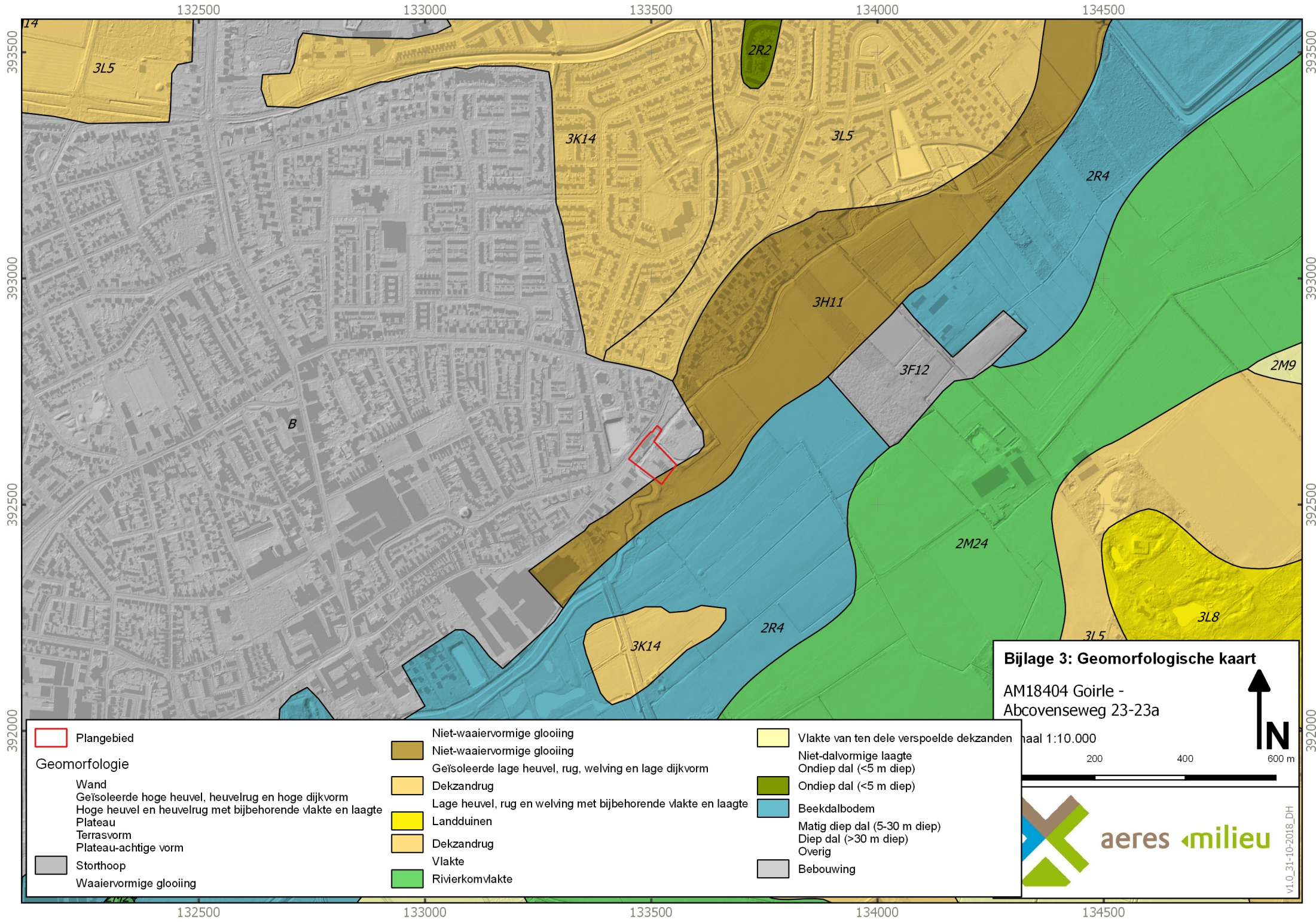
0 200 400 600 m

aeres milieu

v1.0 31-10-2018 DH

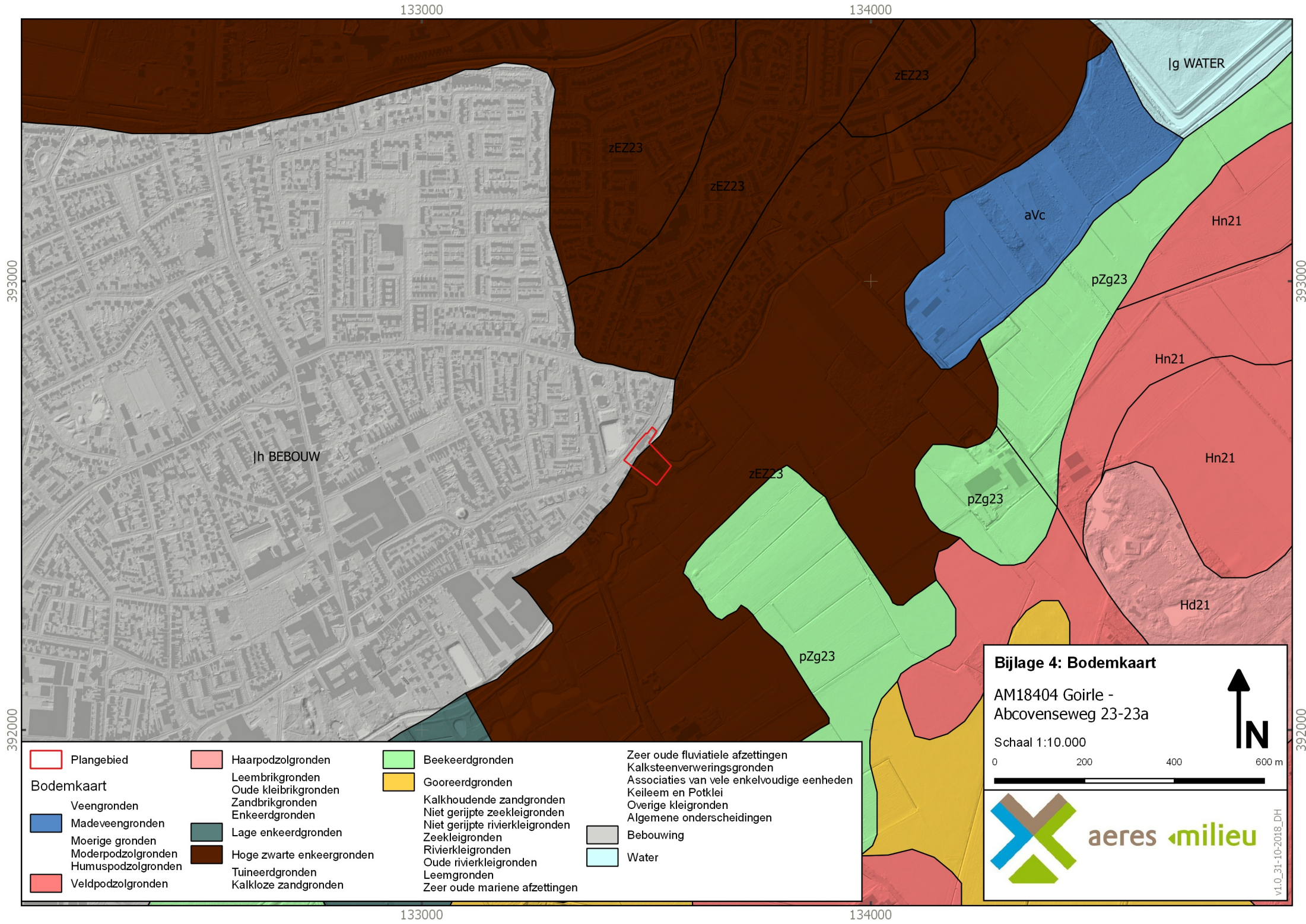
BIJLAGE 3

Overzicht geomorfologische kaart

BIJLAGE 4

Overzicht bodemkaart

Plangebied	Haarpodzolgronden	Beekeerdgronden	<p>Zeer oude fluviatile afzettingen
Kalksteenverweringsgronden
Associaties van vele enkelvoudige eenheden
Keileem en Potklei
Overige kleigronden
Algemene onderscheidingen</p> <p> Bebouwing</p> <p> Water</p>
Bodemkaart	Leembrikgronden	Gooreerdgronden	
Veengronden	Oude kleibrikgronden	Kalkhoudende zandgronden	
Madeveengronden	Zandbrikgronden	Niet gerijpte zeekleigronden	
Moerige gronden	Enkeerdgronden	Niet gerijpte rivierkleigronden	
Moderpodzolgronden	Lage enkeerdgronden	Zeekleigronden	
Humuspodzolgronden	Hoge zwarte enkeerdgronden	Rivierkleigronden	
Veldpodzolgronden	Tuineerdgronden	Oude rivierkleigronden	
	Kalkloze zandgronden	Leemgronden	
		Zeer oude mariene afzettingen	

Bijlage 4: Bodemkaart

AM18404 Goirle -
Abcovenneweg 23-23a

Schaal 1:10.000

0 200 400 600 m

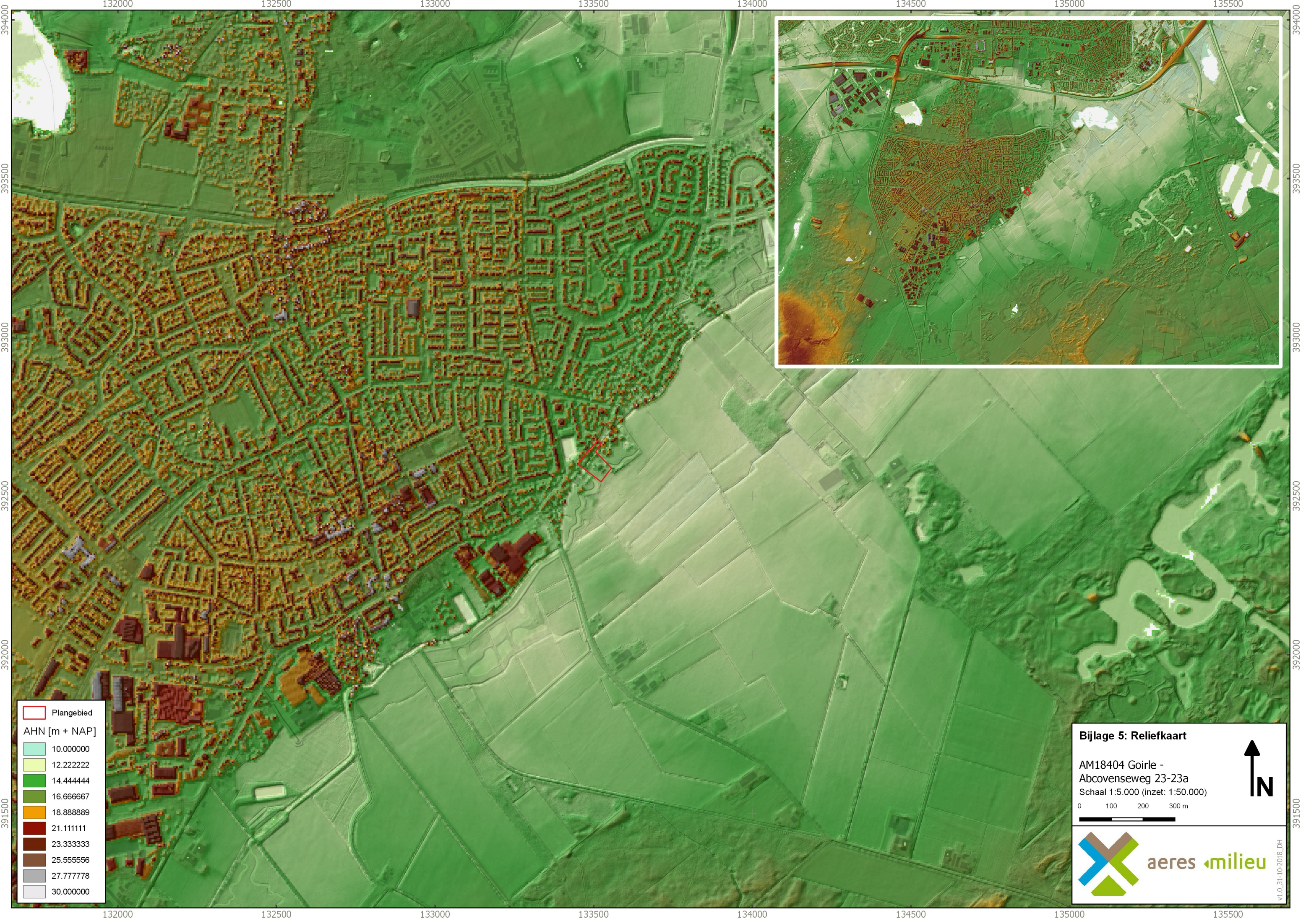

v1.0_31-10-2018_DH

BIJLAGE 5

Overzicht AHN

Plangebied

AHN [m + NAP]

	10.000000
	12.222222
	14.444444
	16.666667
	18.888889
	21.111111
	23.333333
	25.555556
	27.777778
	30.000000

Bijlage 5: Reliefkaart

AM18404 Goirle -
Abcovenseweg 23-23a
Schaal 1:5.000 (inzet: 1:50.000)

0100200300 m

aeres milieu

v1.0_31-10-2018_DH